

Nr 187.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrad lydelse av §§ 7 och 8 samt § 9 mom. 3 och 5 i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet; given Stockholms slott den 2 mars 1923.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t inhämta riksdagens yttrande över därvid fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 7 och 8 samt § 9 mom. 3 och 5 i förordningen den 18 juni 1864 (nr 41) angående utvidgad näringsfrihet.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

C. E. Svensson.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 2 mars 1923.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Svensson, anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet:

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 150 häft. (Nr 187.)

»Jag anhåller nu att få underställa Kungl. Maj:ts prövning vissa förslag till ändringar i förordningen den 18 juni 1864 (nr 41) angående utvidgad näringsfrihet. Ändringsförslagen, vilka avse skilda ämnen, hänföra sig till §§ 7 och 8 samt § 9 mom. 3 och 5, och skall jag i det följande behandla desamma i paragrafföljd.

§ 7.

Genom proposition (nr 191) till fjolårets riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att antaga vissa förslag till ändringar i förordningarna den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker och den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin. Förslagen inneburo i stort sett, att partihandeln med rusdrycker inom riket skulle i huvudsak förbehållas för sådant ändamål bildade partihandelsbolag, vilka skulle genom särskilda avtal antagas av Konungen. I det av särskilda sakkunniga avgivna betänkande, varå berörda båda förslag grundade sig, hade upptagits jämväl förslag till ändring av § 7 mom. 2 i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, vilket förslag innebar förändring i rätten att bedriva rening av till förbrukning inom riket avsett brännvin.

I sådant hänseende hade föreslagits, att rening av dylikt brännvin skulle få bedrivas allenast av bolag för partihandel med rusdrycker.

Vid anmälan i statsrådet den 10 mars 1922 av de sakkunnigas förslag i sistnämnda del erinrade jag till en början, att enligt gällande bestämmelser rening av brännvin genom destillering, jämlikt 9 § i brännvinstillverkningsförordningen, finge under vissa förutsättningar äga rum å bränneriställen, samt att av stadgandena i § 7 mom. 2 i näringsfrihetsförordningen framginge, att rening i andra fall, än som avsåges i brännvinstillverkningsförordningen, icke utan Kungl. Maj:ts tillstånd finge bedrivas i byggnad, som för sådant ändamål inrättats efter ingången av juli månad 1917. Jag yttrade vidare, att det enligt de sakkunnigas uppfattning, särskilt till underlättande av kontrollen å reningsverken och ur ekonomiska synpunkter, måste vara av största betydelse, att reningsverksamheten, i vad den avsåge rening av brännvin för förbrukning inom riket, förbehölles de under offentlig kontroll stående partihandelsbolagen, och anförde därefter för egen del följande:

'Såsom de sakkunniga anført, stå för närvarande samtliga reningsverk för brännvin under aktiebolaget Vin- & spritcentralens kontroll. Den rätt, som enligt gällande bestämmelser finnes för brännvinstillverkare att bedriva rening av brännvin, har sålunda för närvarande endast formell betydelse. I sak innebär de sakkunnigas förslag i förevarande

avseende alltså icke någon ändring i nu bestående förhållanden. Det måste anses såsom en naturlig konsekvens av de föreslagna bestämmelserna angående ordnandet av partihandeln med rusdrycker, att rätten till rening av brännvin uttryckligen förbehålles partihandelsbolag, och jag har därför ansett mig böra förorda ifrågavarande förslag till ändring i näringsfrihetsförordningen, blott med oväsentlig formell ändring. På sätt de sakkunniga anfört, lärer vid denna författningsändring hänsyn icke behöva tagas till eventuella ersättningsanspråk från brännvinstillverkarnas sida. I likhet med vad som föreslagits i fråga om ändringarna i rusdrycksförsäljningsförordningen och brännvinstillverkningsförordningen, synes den nya lydelsen av § 7 i förevarande förordning böra träda i kraft den 1 januari 1923.'

På dessa skäl hemställde jag, att riksdagens yttrande måtte inhämtas över ett protokollet bilagt förslag till ändring av § 7 i näringsfrihetsförordningen, i huvudsak överensstämmande med de sakkunnigas förslag, och genom proposition (nr 240) inhämtades dylikt yttrande.

Berörda proposition angående ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen m. m. blev icke av riksdagen bifallen. I anledning härav fann riksdagen förslaget till ändring i näringsfrihetsförordningen icke föranleda något yttrande.

Förut denna dag har Kungl. Maj:t beslutat ånyo förelägga riksdagen förslag till nya bestämmelser angående partihandeln med rusdrycker, vilket förslag i det väsentliga överensstämmer med förslaget i samma ämne till fjolårets riksdag.

*Departements-
chefen.*

Enligt förslaget skola stadgandena i 9 § i brännvinstillverkningsförordningen ersättas med en hänvisning till särskilt stadgande, varmed avsetts berörda § 7 i näringsfrihetsförordningen.

Vad av mig förra året anfördes som skäl för att, i samband med nyordnande av partihandeln, rätten att rena brännvin till inländsk förbrukning borde förbehållas partihandelsbolagen, synes mig alltjämt äga giltighet. Enligt min mening bör alltså liknande ändring i § 7 i näringsfrihetsförordningen som den, mot vilken riksdagen förra året uttalade sig, nu vidtagas, därest förslaget om partihandelns ordnande vinner riksdagens bifall.

I detta sammanhang torde i § 7 mom. 2 i näringsfrihetsförordningen böra vidtagas ytterligare en ändring av huvudsakligen formell natur.

Kungl. Maj:t har förut denna dag beslutat att genom proposition föreslå riksdagen att antaga förslag till, bland annat, ny förordning om

tillverkning och beskattning av maldrycker. I anledning härav lärer, därest en sådan ny förordning bliver av riksdagen antagen, hänvisningen i 2 mom. av nu ifrågavarande paragraf i näringsfrihetsförordningen till gällande författning i ämnet böra utbytas mot hänvisning till den nya förordningen.

§ 8.

Sedan fjolårets riksdag i anledning av proposition medgivit, att, under förutsättning att bestämmelser utfärdades angående kontroll å platinaarbeten, för kontroll och probering av dylika arbeten finge utgå kontrollavgift och extra proberingsavgift efter vissa grunder, har Kungl. Maj:t denna dag beslutat utfärda förordning angående kontroll å platinaarbeten. Genom denna förordning hava stadgats särskilda bestämmelser angående rätten att tillverka, införa och försälja dylika arbeten. På grund härav torde bland de i § 8 i näringsfrihetsförordningen uppräknade undantagen från den i § 1 av förordningen stadgade allmänna rättigheten att idka handel eller annat näringsfång böra upptagas dylik rörelse med platinaarbeten. Ett sådant tillägg bör lämpligen erhålla sin plats under k) i § 8.

§ 9.

*Framställning
från Sveriges
köpmannaför-
bund.*

Slutligen har Sveriges köpmannaförbund i en den 12 februari 1923 dagtecknad skrift hemställt, att proposition måtte till innevarande års riksdag avlätas rörande införande av sådan bestämmelse i näringsfrihetsförordningen, att försäljning, som i § 9 mom. 3 i förordningen avses, s. k. realisation, icke må för aktiebolags räkning kunna företagas utan erhållande av tillstånd därtill i den ordning, som berörda lagrum föreskriver.

Efter att hava framhållit, att författningsrummet i dess nuvarande lydelse syntes lämna utrymme för tvivelsmål, huruvida bestämmelserna i detsamma vore tillämpliga å aktiebolag, men att till följd av utbildad rättspraxis aktiebolag i motsats mot enskilda personer hittills icke behövt söka tillstånd för idkande av realisationsförsäljningar, anför förbundet i huvudsak följande.

Personer, vilka eljest icke skulle haft utsikt att erhålla vederbörande myndigheters tillstånd till sådan försäljning, hade genom bildande av aktiebolag förskaffat sig möjlighet att oberoende av dylikt tillstånd verkställa omfattande varurealisationer å vilken ort som helst inom riket. Sådana försäljningar bedreves även i icke ringa mån av utlän-

ningar, vilka begagnade sig av svenska aktiebolag såsom bulvaner och därigenom beredde sig rika tillfällen till s. k. dumping.

För de bofasta köpmännen å de orter, där realisationerna bedreves, hade denna osunda konkurrens alltid varit till förfång. Under nu rådande depression och valutaförhållanden måste dylika tillfällighetsförsäljningar, som ofta omfattade betydliga varukvantiteter, anses särskilt menliga.

Även för allmänheten vore dessa realisationer till skada, enär de varor, som därvid utbjödes, ofta vore av ytterst underhaltig beskaffenhet, vartill komme, att köparna icke sällan vilseleddes beträffande varornas verkliga värde.

Ur beskattningssynpunkt syntes det förbundet vara ett anmärkningsvärt missförhållande, att de kommuner, inom vilka försäljningar av nu ifrågavarande slag anordnades av aktiebolag, som icke därstädes ägde kontor av stadigvarande beskaffenhet, helt ginge miste om såväl kommunalskatt för de ofta betydliga vinster, vilka hämtades av dessa försäljningar, som de avgifter, vilka det jämlikt ovannämnda författningsrum ålåge enskilda personer att utgiva. Även med avseende å dessa avgifter hade aktiebolagen erhållit en särskilt privilegierad ställning, vilket i och för sig syntes förbundet innebära en uppenbar orättvisa.

Med hänsyn till de sålunda framhållna olägenheterna för såväl näringslivet som allmänheten och kommunerna ansåge förbundet uttryckligt stadgande om, att ifrågavarande författningsrum vore tillämpligt jämväl å aktiebolag, av behovet påkallat.

Efter remiss har kommerskollegium den 24 februari 1923 avgivit utlåtande i ärendet, därvid kollegium uttalat, bland annat, att ur synpunkten av de intressen kollegium hade att bevaka det måste anses angeläget, att, så fort ske kunde, en författningsändring i den av förbundet åsyftade riktningen och omfattande även ekonomiska föreningar komme till stånd.

Kommerskollegium.

Spörsmålet, i vad mån näringsfrihetsförordningen eller grunderna för densamma äro tillämpliga å aktiebolag, har i teori och rättspraxis varit föremål för delade meningar. Vad särskilt angår frågan om s. k. realisation, har högsta domstolen i ett rättsfall, refererat i Nytt Juridiskt Arkiv, årg. 1913, avd. I, sid. 75, med fyra röster mot tre förklarar bestämmelserna om realisation icke vara tillämpliga å aktiebolag. Av minoriteten förklarade två ledamöter, att grunderna för stadgandet i 3 mom. av § 9 i näringsfrihetsförordningen ägde tillämp-

Departementschefen.

ning å aktiebolag, men att stadgandet icke efter sin lydelse vore tillämpligt å dylika bolag. En ledamot ansåg, att ifrågavarande stadgande vore direkt tillämpligt även å aktiebolag.

På sätt Sveriges köpmannaförbund i sin ovan återgivna framställning framhållit, torde det få anses såsom en uppenbar oegentlighet och brist i gällande lagstiftning, om aktiebolag i motsats mot enskilda och handelsbolag skulle äga att utan tillstånd idka realisation. Samma skäl, som tala för att enskilda och handelsbolag skola söka tillstånd till idkande av dylik handel, synas mig gälla även i fråga om aktiebolag. Och att enskilda, enligt vad förbundet uppgivit, kringgå författningsrummets syfte genom att pro forma bilda ett aktiebolag, vilket får tjänstgöra såsom bulvan för den enskilde, finner jag i hög grad stötande för rättskänslan. Utan att fatta ståndpunkt i den omstridda frågan, i vad mån grunderna för näringsfrihetsförordningen i allmänhet äro tillämpliga å aktiebolag, har jag därför ansett lämpligt, att § 9 mom. 3 i näringsfrihetsförordningen erhöles sådan ändrad lydelse, att därav otvetydigt framginge, att detta stadgande vore direkt tillämpligt å berörda sammanslutningar. Det synes därvid bäst stå i överensstämmelse med sakens natur och grunderna för näringsfrihetsförordningen, att stadgandet förklaras äga tillämplighet även å ekonomiska föreningar. Såvitt känt har det visserligen icke hittills förekommit, att någon dylik förening bedrivit försäljningsverksamhet av ifrågavarande slag. Det torde dock icke vara uteslutet, att enskilda personer, med begagnande av vissa bestämmelser i gällande lag om ekonomiska föreningar, skulle kunna, sedan andra vägar blivit stängda, bilda bulvanföretag i föreningsform. Ett sådant förfarande bör givetvis förebyggas.

Därest mom. 3 ändras på ovan angivet sätt, synes det erforderligt, att i mom. 5 vidtages en mindre jämkning av redaktionell art.

De föreslagna ändringarna i § 8 samt § 9 mom. 3 och 5 torde böra träda i kraft den 1 juli innevarande år. Ändringarna i § 7 däremot lära, i överensstämmelse med vad som föreslagits beträffande omförmälda ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen, icke böra träda i kraft förrän den 1 januari 1924. Då i fråga om den nya malt-dryckstillverkningsförordningen tiden för ikraftträdandet föreslagits till den 1 oktober 1923, torde emellertid härjämte böra föreskrivas, att under tiden 1 oktober—31 december 1923 den i § 7 mom. 2 intagna hänvisningen till 1907 års malt-dryckstillverkningsförordning skall avse den nya förordningen.»

Föredraganden uppläser härefter ett i enlighet med förestående anförande avfattat förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 7 och 8 samt § 9 mom. 3 och 5 i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet (Bilaga A) samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition inhämta riksdagens yttrande över berörda förslag.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall och förordnar, att proposition i ämnet skall till riksdagen avlätas av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Elin Rydeberg.

Bilaga A.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av §§ 7 och 8 samt § 9 mom. 3 och 5 i förordningen den 18 juni 1864 (nr 41) angående utvidgad näringsfrihet.

Häri genom förordnas, att §§ 7 och 8 samt § 9 mom. 3 och 5 i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

§ 7.

Mom. 1. Sådan fabrik, därvid — — — i yrket.

Mom. 2. Rening av brännvin, avsett för förbrukning inom riket, må bedrivas allenast av partihandelsbolag, varom förmåles i 12 § i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker. I övrigt må tillverkning eller beredning av drycker, hållande mer än $2\frac{1}{4}$ volymprocent alkohol, i andra fall, än som avses i förordningen den 1923 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker och förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin, icke, utan att Kungl. Maj:t därtill lämnat tillstånd, äga rum i reningsverk, vinfabrik eller annan byggnad, som för ifrågavarande verk-

samhet anlagts eller inrättats efter ingången av juli månad 1917. Lag samma vare angående tillverkning och beredning av nu ifrågavarande drycker i härför förut använd byggnad, varest sådan verksamhet nedlagts av annan anledning än reparation och ej återupptagits före ingången av juli månad 1917.

§ 8.

Vad genom § 1 är stadgat om rättighet att idka handel eller annat näringsfång äger icke tillämpning å:

- a) bokhandel eller — — — utövande i stad;
- k) tillverkning, införsel eller försäljning av guld-, silver- och platinaarbeten; och
- l) handel med — — — särskilt stadgat.

§ 9.

Mom. 3. Vill handlande — — — egendom.

Vill aktiebolag eller ekonomisk förening å ort, där kontor av stadigvarande beskaffenhet icke inrättats, på kortare tid idka handel, varom nu nämnts, åligger aktiebolaget eller föreningen att i enahanda ordning, som nyss angivits, därtill söka tillstånd; skolande vid ansökningsfogas dels vederbörligt registreringsbevis för aktiebolaget eller föreningen, dels förteckning å varulagret, dels uppgift å den eller dem, som skola utöva försäljningen eller biträda därvid, dels ock beträffande denna eller dessa personer sådana intyg, som beträffande biträden äro här ovan i detta mom. föreskrivna.

Finner — — — tillgodokomma.

Mom. 5. Bevis om tillstånd, som meddelats enligt mom. 3 och 4, skall i huvudskrift eller styrkt avskrift vid försäljningens utövande ständigt medföras av den eller dem, som utöva försäljningen eller biträda därvid, för att vid anfordran uppvisas.

Denna förordning träder i kraft, vad angår § 8 samt § 9 mom. 3 och 5, den 1 juli 1923 samt, vad angår § 7, den 1 januari 1924; dock att under tiden 1 oktober—31 december 1923 vad i § 7 mom. 2 stadgas rörande förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker i stället skall äga avseende å förordningen den 1923 i samma ämne.